

Univerzitet u Sarajevu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**MRAČNA TRIJADA LIČNOSTI I INTIMNI PARTNERSKI
ODNOSI**

Završni magistarski rad

Mentor: Prof. dr. Enedina Hasanbegović-Anić

Kandidat: Ena Čorović

Sarajevo, 2022. godine

Sažetak

Cilj ovog rada, koncipiranog kao teorijski, je dati prikaz znanstvenih spoznaja o vezi između intimnih partnerskih odnosa i mračne trijade ličnosti. Intimni partnerski odnos podrazumijeva međusobno poštivanje, iskrenost i otvorenost u fizičkom, emocionalnom i kognitivnom kontekstu. Ljubav koja se rađa u zdravim intimnim partnerskim odnosima dolazi u više različitih oblika i nijedna osoba ju neće doživjeti na isti način. Mračna trijada ličnosti je zajednički naziv koji se koristi za tri negativne osobine ličnosti: narcizam, makijavelizam i psihopatiju. Osobe s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti teško održavaju intimne partnerske odnose. Razlog tome su karakteristike mračne trijade ličnosti koje podrazumijevaju egocentrizam, arogantna i manipulativna ponašanja, te sklonost varanju i iskorištavanju partnera s kojim stupe u odnos. Rezultati istraživanja pokazuju da osobe s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti preferiraju kratkotrajne i površne partnerske odnose, te zbog manjka empatije, lako mogu povrijediti partnera bez da osjećaju krivicu.

Ključne riječi: mračna trijada ličnosti, intimnost, ljubav, privlačnost.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. INTIMNI PARTNERSKI ODNOSI	3
2.1. Ljubav i vrste ljubavi	3
2.2. Obilježja zdravih partnerskih odnosa	7
3. OSOBINE MRAČNE TRIJADE LIČNOSTI.....	9
3.1. Narcizam	10
3.2. Makijavelizam	12
3.3. Psihopatija.....	13
4. MRAČNA TRIJADA LIČNOSTI I DOŽIVLJAJ INTIMNIH PARTNERSKIH ODNOSA	15
4.1. Mračna trijada ličnosti i ljubav	16
4.1.1. Narcizam i ljubav	17
4.1.2. Makijavelizam i ljubav	18
4.1.3. Psihopatija i ljubav	19
4.2. Jesu li osobe s izraženim osobinama mračne trijade privlačne?.....	19
4.3 Mračna trijada ličnosti i ponašanje u partnerskim odnosima.....	21
5. MRAČNA TRIJADA LIČNOSTI U INTIMNIM PARTNERSKIM ODNOSIMA – U KNJIŽEVNIM DJELIMA I NA FILMSKOM PLATNU	24
5.1. Slika Dorian Gray.....	25
5.2. Prohujalo s vihorom.....	26
5.3. Grof Monte Cristo.....	27
5.4. Dexter.....	28
6. ZAKLJUČCI	31
7. LITERATURA.....	32

1. UVOD

Intimnost omogućava ljudima da se povežu jedni s drugima na mnogim razinama te predstavlja nužnu komponentu zdravih odnosa. Iako intimnost nedvojbeno može postojati izvan romantičnih veza, ona se najčešće odnosi na partnerske odnose i brak. Intimne odnose često karakteriziraju stavovi međusobnog povjerenja, brige i prihvaćanja (Collins i Sroufe, 1999). Većina psihologa i znanstvenika se slaže sa Sternbergovom triangularnom teorijom koja kaže da je ljubav kombinacija tri komponente: bliskosti (iskrenosti i intimnosti među partnerima), odanosti partneru (podrazumijeva predanost i vjernost) i strasti (uzbuđenja i želje za bivanjem zajedno) (Sorokowski, Sorokowska, Karwowski, Groyecka, Aavik, Akello i Sternberg, 2021). Iako je ljubav jedan od najteže definiranih koncepata, stari Grci su uvidjeli da postoje razlike u ispoljavanju i osjećaju ljubavi, pa su odredili nekoliko različitih vrsta ljubavi. Inspiriran njihovim podjelama, u svojoj knjizi pod naslovom „Boje ljubavi“ Lee (1973) definira šest oblika odnosa koji bi se mogli nazvati ljubavlju: *eros*, *ludus*, *storge*, *pragma*, *mania* i *agape*.

Zadnjih nekoliko godina, istraživanja se fokusiraju na intimne partnerske odnose u kontekstu osobina mračne trijade ličnosti. Mračnu trijadu ličnosti, koja obuhvata osobine makijavelizma, psihopatije i narcizma, karakteriziraju nedostatak empatije, iskorištavanje i manipulacija. Ove osobine su izuzetno negativne, pa čak i opasne. Unatoč međusobnom preklapanju ovih osobina, jasno je da svaka od njih ima jedinstvene interpersonalne i intrapersonalne korelate koji ukazuju na različite pristupe životu, pa tako i partnerskim odnosima (Paulhus i Williams, 2002).

Brojna su istraživanja o tome u kojoj mjeri osobine mračne trijade ličnosti utječu na intimne partnerske odnose. Na primjer, došlo se do zaključka da osobe s izraženom mračnom trijadom ličnosti preferiraju kratkoročne veze i izbjegavaju obavezivanje i dugoročne odnose (Jonason i Buss, 2012). Mnoge studije usmjerene su na utjecaj mračne trijade ličnosti na dubinu i dinamiku partnerskih odnosa. Posebno se zanimljivim smatra doživljaj osoba s izraženom mračnom trijadom ličnosti u kontekstu privrženosti, intimnosti i posvećenosti

prema partneru, a koji utječe na dobrobit i zadovoljstvo vezom. Također, privlačnost koja se smatra jednim od važnih inicijalnih faktora za formiranje intimnog, romantičnog odnosa, postaje predmet istraživanja i čini se da mnoge osobe odlučuju ustrajati u bivanju s partnerom koji ima izražene osobine mračne trijade ličnosti, jer ih smatraju privlačnima i šarmantnima (Jonason, Luevano i Adams, 2012). Zato je fokus stavljen i na medijske prikaze mračne trijade u partnerskim odnosima. Većina ljudi smatra da može promijeniti partnera s izraženim osobinama mračne trijade, ali obično doživljavaju veće probleme u odnosima, te razočarenje (Jonason, Webster, Schmitt, Li i Crysel, 2012).

Znanstvene spoznaje iz ovog područja imaju značajne praktične implikacije. Međutim, potrebno je više istraživanja usmjerenih na mračnu trijadu jer maligne crte ličnosti mogu imati izuzetno negativan utjecaj, i to ne samo na osobe s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti već i na ljude s kojima ostvaruju odnos. Iako se osobe s ovim osobinama ličnosti ponašaju slično, ipak postoje razlike u manifestaciji osobina mračne trijade kod muškaraca i kod žena. (Jonason, Luevano i Adams, 2012).

Bitno je obratiti pozornost na način na koji medijska kultura može dati pogrešnu sliku o mogućnostima osoba s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti kada su u pitanju partnerski odnosi. Važno ih je poznavati zbog budućeg odabira partnera i predviđanja uspjeha braka ili dugoročne veze. Međutim, ključno je da se ne oslanjamo samo na medijske prikaze, već na mišljenja stručnjaka. Svakako, ne treba se usmjeriti samo na istraživanja mračne trijade i partnerskih odnosa, već na utjecaj ovih osobina ličnosti općenito u svim vrstama odnosa (Snyder, Smith, Øverup, Paul i Davis 2019).

U skladu s navedenim, cilj ovog rada je prikazati znanstvene spoznaje o vezi intimnih partnerskih odnosa i mračne trijade ličnosti. Na osnovu teorijskih razmatranja i rezultata empirijskih istraživanja, u ovom radu pokušat će se odgovoriti na sljedeća pitanja:

- 1) Što karakterizira intimne partnerske odnose i koje vrste ljubavi postoje?
- 2) Kako osobe sa izraženom mračnom trijadom ličnosti doživljaju intimne partnerske odnose
- 3) Kako osobine mračne trijade utječu na ponašanje osoba u intimnim partnerskim odnosima?

2. INTIMNI PARTNERSKI ODNOSI

Intimni partnerski odnos se može definirati kao bliski ili romantični odnos između osoba koje se identificiraju kao par. Ovakav odnos se, uglavnom, zasniva na emocionalnoj povezanosti, te čestim kontaktu koji ne mora nužno biti seksualne prirode. Cilj intimnog partnerskog odnosa uključuje osjećaj bliskog druženja i pripadanja (Mashek i Aron, 2004).

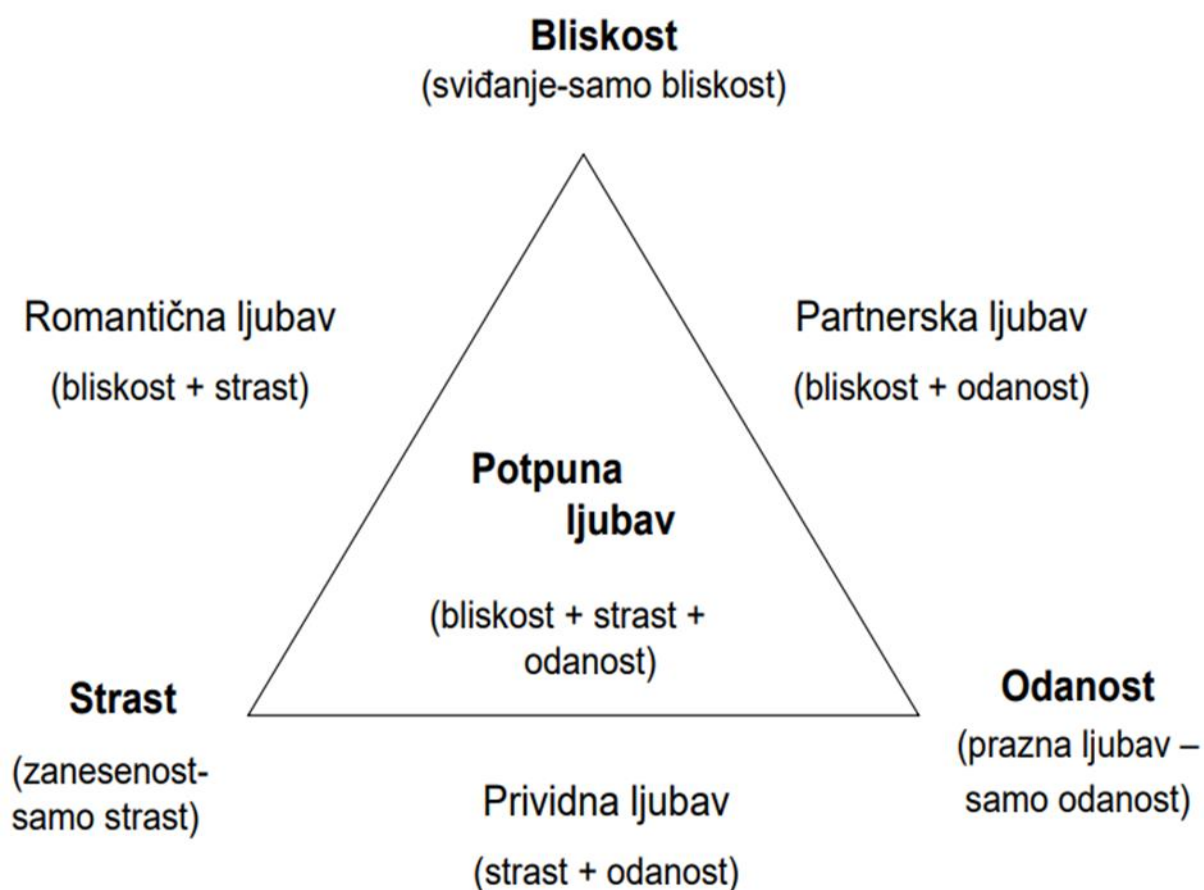
Intimni odnos je afektivna veza s drugom osobom te nastaje kao rezultat veze koja se stvara kroz poznavanje i iskustvo drugoga. Intimnost podrazumijeva bliskost i razumijevanje s partnerom te omogućava međusobno povezivanje na više različitih razina (fizičkoj, emocionalnoj, intelektualnoj, duhovnoj). Zbog navedenog, intimnost postaje nužna komponenta zdravih, partnerskih odnosa. Istinska intimnost u ozbiljnim vezama zahtijeva komunikaciju, reciprocitet i transparentnost oba partnera, što uključuje mogućnost dijeljenja misli, osjećaja i iskustava s drugom osobom (Reis, 2018).

2.1. Ljubav i vrste ljubavi

Ljubav, o kojoj se stoljećima raspravlja u književnosti i umjetnosti, također je predmet brojnih psiholoških istraživanja, jer se smatra važnom emocijom u životu čovjeka. Mnogim je stručnjacima poznato da je definiranje ljubavi izazovno, iako ju je većina ljudi osjetila tijekom vlastitog života. Vrlo mali broj znanstvenika je ponudio održivu teoriju o pojmu ljubavi. Jedna iznimka je triangularna teorija ljubavi, koju je kasnih 1980-ih razvio psiholog Robert Sternberg. Ova teorija sugerira da ljudi mogu doživjeti različite stupnjeve intimnosti, strasti i predanosti/odanosti. Rezultati velikog broja znanstvenih istraživanja potvrđuju vrijednost Sternbergove teorije. Na primjer, studija koju su proveli Sorokowski, Sorokowska, Karwowski, Groyecka, Aavik, Akello i Sternberg (2021) ponudila je empirijsku potporu za univerzalnost triangularne teorije ljubavi (Sorokowski, Sorokowska, Karwowski, Groyecka, Aavik, Akello i Sternberg, 2021).

U Sternbergovoj teoriji, pojam ljubavi i vrste ljubavi prikazane su u trokutu koji se sastoji od tri komponente. Neki od ovih tipova usmjereni su na ljubav između dvoje ljudi u

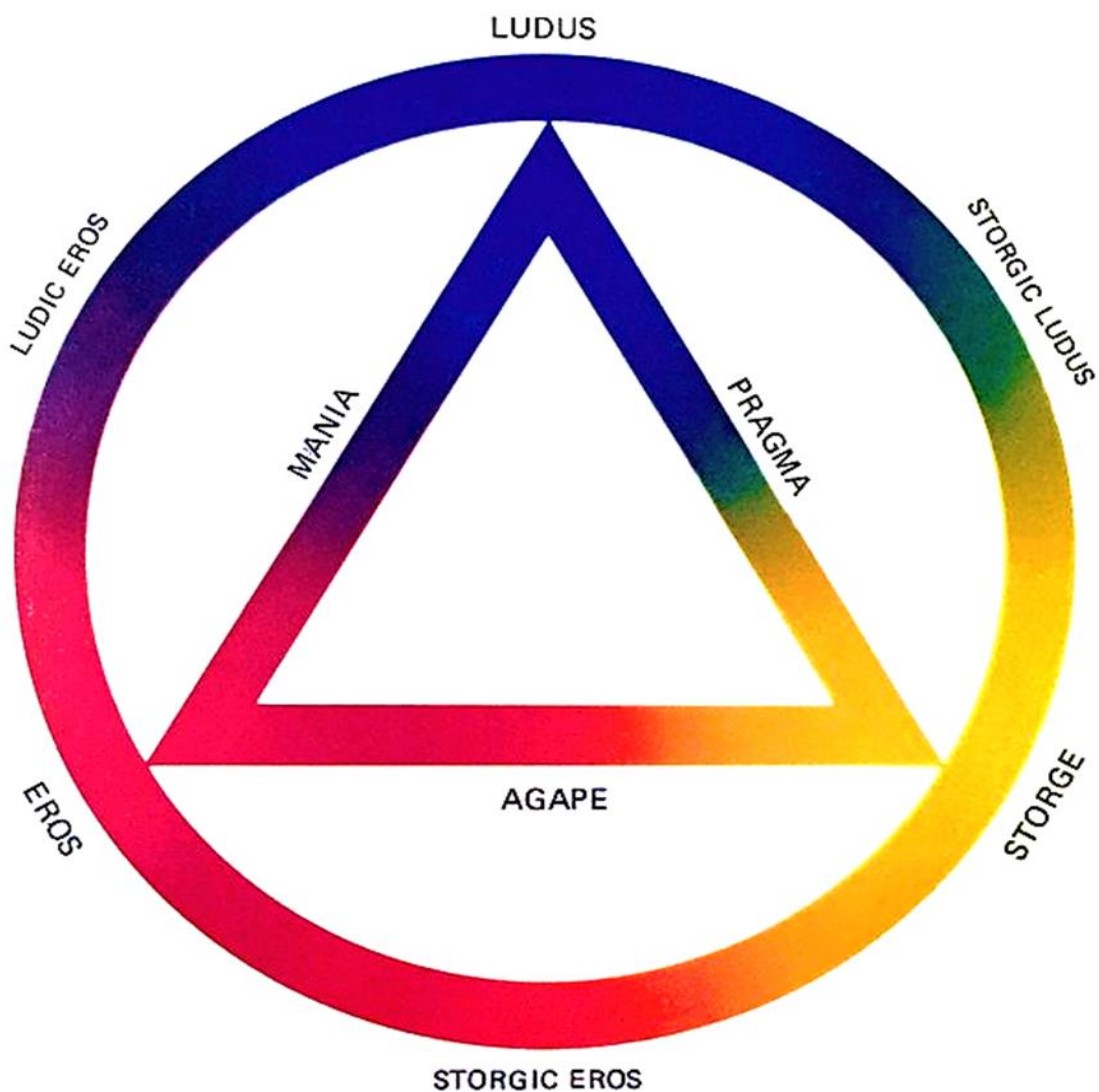
romantičnom ili seksualnom odnosu, ali se ovi tipovi ljubavi odnose i na druge oblike međuljudskih odnosa. Tri spomenute komponente podrazumijevaju: bliskost (uključuje osjećaje intimnosti i povezanosti), strast (uključuje osjećaje koji dovode do fizičke privlačnosti, romantike i seksualnog odnosa), te odanost (uključuje osjećaje koji navode osobu da ostane s nekim i teži prema zajedničkim ciljevima). Važno je naglasiti da je manje vjerojatno da će se odnos koji se temelji na jednom elementu održati nego odnos koji se temelji na dva ili više. Različite faze i vrste ljubavi mogu se objasniti kao različite kombinacije ova tri elementa. Na primjer, relativni naglasak svake komponente mijenja se tijekom vremena kako se razvija ljubavna veza odrasle osobe. Kombinacije su potpuna ljubav, romantična ljubav, prividna ljubav, partnerska ljubav, sviđanje, zanesenost i prazna ljubav, kao što je prikazano na slici 1 (Sternberg, 1986).

Slika 1. Prikaz Sternbergove triangularne teorije ljubavi

(Izvor: <https://nepopularna.org/content/images/2020/01/sternberg.png>)

Lee (1977) u svojoj knjizi „Boje ljubavi“ opisuje šest stilova ljubavi koji predstavljaju drugačiji pristup za razumijevanje intimnih partnerskih odnosa. *Eros* ili *erotski stil* ljubavi očituje se visokom razinom fizičke privlačnosti koja uključuje prisustvo strasti među partnerima i ovakva ljubav je intenzivna. *Ludus* je stil ljubavi svojstven pojedincima koji preferiraju biti u odnosima s brojnim, različitim partnerima. Ovakva vrsta ljubavi je izbor onih koji žele da se zabave u odnosu, bez velikih obaveza. *Pragma* ili *pragmatični stil ljubavi* karakteriziraju praktičnost i racionalno razmišljanje. Ovakve osobe preferiraju ljubav koja je bazirana na prijateljstvu. Osobe koje preferiraju ovu vrstu ljubavi (suprotnu *ludusu*) smatraju da je jedan od razloga pri odabiru partnera kako on/ona razmišljaju o njihovoj karijeri. *Storge* je vrsta ljubavi koja počiva na prijateljstvu i dugom poznavanju. *Agape* ili *nesebična ljubav* je altruistička i empatična. Osobe koje vole na ovaj način bi, najčešće, sve učinile za sreću svoga partnera. *Manija* ili *manični ljubavni stil* karakterizira osobe koje se ponašaju „manično“. U svojim ljubavnim odnosima su često posesivne i ljubomorne. Navedeni stilovi ljubavi prikazani su na slici 2 (Lee, 1977).

Slika 2. Prikaz stilova ljubavi

(Izvor: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f7/Colour_Wheel_of_Love.jpeg)

Ovi stilovi ljubavi se mogu prikazati kao „boje“, jer se mogu međusobno kombinirati i tako stvarati jedinstven partnerski intimni odnos. Sve više istraživanja je usmjereno na ispitivanje odnosa između stilova ljubavi i zadovoljstva vezom. Većinom, nitko neće osjećati samo jednu vrstu ljubavi. Osobe sa izraženim osobinama mračne trijade ličnosti najčešće iskazuju *ludusa*, *maniju* i *erosa*. U kombinaciji, takvi stilovi ukazuju na nezdrav, kratak odnos koji samo treba biti zadovoljavajući i zabavan u tom trenutku. (Davis i Latty-Mann, 1987).

2.2. Obilježja zdravih partnerskih odnosa

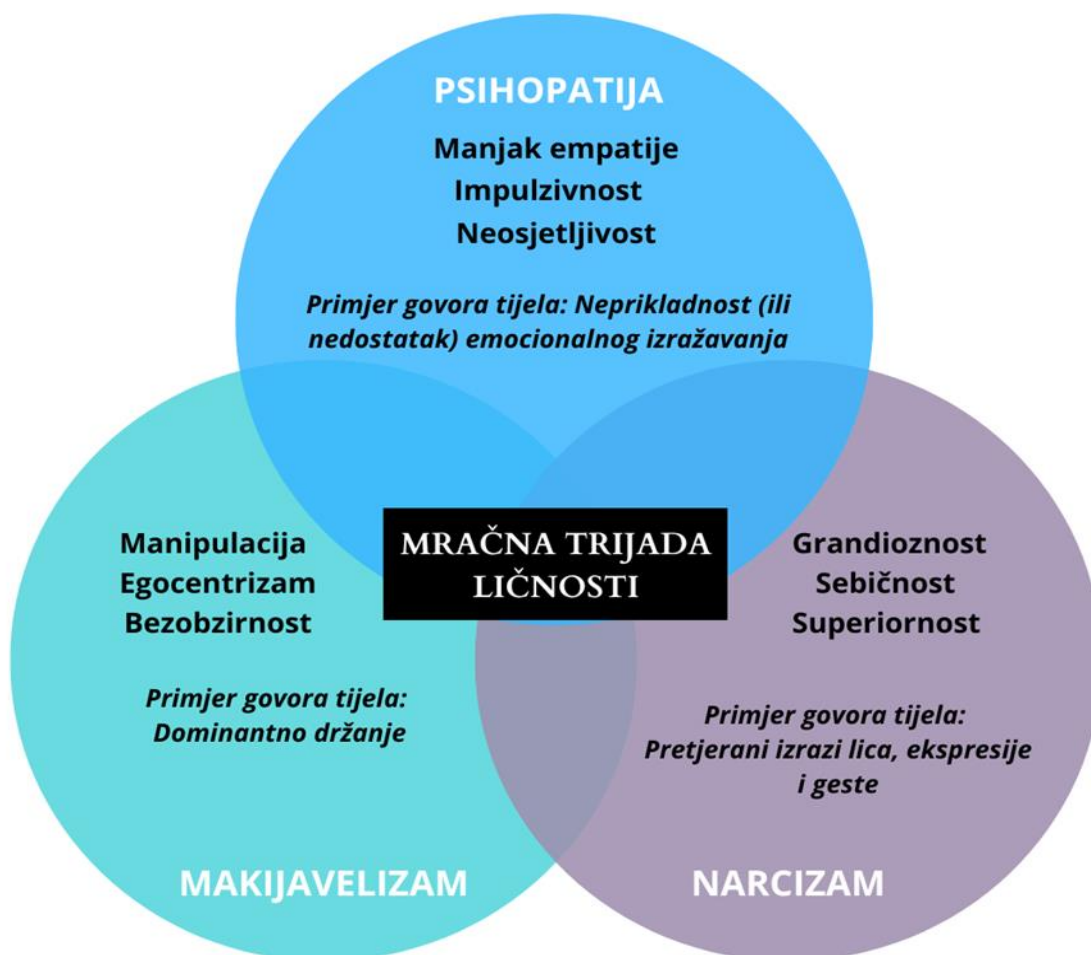
Prema Milleru (2014), najsretniji intimni odnosi razlikuju se od povremenih veza na sedam različitih načina koji uključuju: poznavanje partnera, reciprocitet, briga za partnera, povjerenje, razumijevanje, uzajamnost i posvećenost.

Naime, kada se uspostavljaju duboki, intimni odnosi, dijeli se velika količina osobnih podataka koje nije uvijek lako dijeliti s drugima. Istraživanja pokazuju da su žene u prosjeku sklone dijeliti više intimnih informacija sa svojim prijateljima, ali i partnerima, u usporedbi s muškarcima koji intimnije teme uglavnom ostavljaju za svoje partnerice. Unatoč tome, u zdravim intimnim partnerskim odnosima, trebalo bi biti lako dijeliti najdublje snove, želje, strahove, prošlost, traume i ciljeve za budućnost. Općenito, to je recipročan i postupan proces. Briga za partnera je još jedno obilježje zdravih intimnih odnosa. Postoji znatna količina brige koju svaki partner polaže drugome, a to se razlikuje od brige za strance ili osobe s kojima intimnost nije na tako visokom nivou. Intimni partneri tako pokazuju brigu za dobrobit drugoga, utjehu u trenucima nevolje i zaštitu drugog od zla. Dok se pokazivanje brige može razlikovati od osobe do osobe (npr. kao funkcija stila komunikacije ili različitog pokazivanja naklonosti), intimni partneri imaju tendenciju pokazivati istinsku, nesebičnu brigu jedno za drugo. Povjerenje je ono što drži zajedno ostale komponente intimnosti i predstavlja pojam o kojemu je teško raspravljati zbog njegove složenosti, ali ga svakako možemo prepoznati čak i ako ga ne možemo u potpunosti definirati. Zdravi intimni odnosi uključuju partnere koji uzajamno odgovaraju na potrebe drugih, što podrazumijeva međusobno prepoznavanje, razumijevanje i podržavanje. Kada svaki partner osjeća da drugi zadovoljava njegove ili njezine potrebe, to kulminira osjećajem da je se cijenjen i voljen. Nakon određene točke unutar zdravog intimnog odnosa, svaki partner prepoznaje blisku povezanost i mijenja svoje stajalište s „ja“ na „mi“. Na kraju, unutar zdravih intimnih odnosa postoji uzajamna želja da se veza nastavi. Ta želja omogućava nastavak produbljenja povjerenja, daljnju uzajamnost te razmjenu. Zdrav funkcionalan intimni odnos temelji se na jednakosti i poštovanju, a ne na moći i kontroli. Važno je da oba partnera poštuju granice drugog, kao i potrebu za privatnošću (Ben-Ari i Lavee, 2007).

Vjernost i transparentnost su, također, ključni faktori zbog kojih odnos može napredovati. Ipak, osobe s izraženom mračnom trijadom ličnosti, zbog manjka razumijevanja i empatije, ne mogu u potpunosti ostvariti funkcionalan intimni odnos. Takve osobe, instinktivno, stavljaju sebe na prvo mjesto i rijetko kada će biti altruistični i staviti partnerove potrebe prije svojih, pogotovo ako od toga neće dobiti ono što su željeli (Forsyth, Banks i McDaniel, 2012).

3. OSOBINE MRAČNE TRIJADE LIČNOSTI

Ličnost je skup organiziranih, trajnih psiholoških osobina i mehanizama unutar svakog pojedinca, koje utječu na njegove interakcije i prilagodbu na okolinu (Larsen i Buss, 2005). „Mračna trijada ličnosti“ je zajednički naziv koji se koristi za tri negativne (mračne) osobine ličnosti: narcizam, psihopatiju i makijavelizam. One su povezane s negativnim osobnim i društvenim ishodima, te se osobe koje imaju izražene ove osobine često smatraju neprilagođenima i neprijatnima, kao što je prikazano na slici 3 (Jonason, Webster i Schmitt, 2009).

Slika 3. Prikaz osobina mračne trijade ličnosti (Čorović E, 2022)

Narcizam, psihopatija i makijavelizam dijele značajno teorijsko i empirijsko preklapanje koje se ispoljava u zajedničkim karakteristikama poput antisocijalnog, manipulativnog, neprijateljskog ponašanja, te nedostatka empatije. Pojedinci koji posjeduju ove osobine često mogu napraviti veliku društvenu štetu, počiniti zločine i povrijediti ljude oko sebe (Forsyth, Banks i McDaniel, 2012).

Znanstvenici su razvili nekoliko upitnika i testova koji mjere izraženost osobina mračne trijade ličnosti. Jedan od najpoznatijih je Paulhusov i Williamov (2002) upitnik mračne trijade D3-27 koji predstavlja upitnik samoprocjene. Sastoji se od tri subskale (makijavelizam, narcizam i psihopatija), a svaka skala sadrži devet čestica (Jones i Paulhus, 2014). Jedan od šire korištenih instrumenata je i Inventar narcisoidne osobnosti (NPI-40) (Raskin i Hall, 1979) instrument samoprocjene sačinjen od 40 čestica. Namijenjen je mjerenju izraženosti narcizma (Miller, Gaughan, Pryor, Kamen i Campbell, 2009). Također, u učestaloj upotrebi je i skala samoprocjene psihopatije (SRP-III), sastavljena od 64 čestice i od četiri subskale koje mjere interpersonalne manipulacije, bešćutnost, nestalni način života i antisocijalno ponašanje (Williams i Paulhus, 2004).

3.1. Narcizam

Narcizam je okarakteriziran osjećajem superiornosti, egoizmom te ponosom. U grčkoj mitologiji Narcis je bio mladić koji se zaljubio u vlastiti odraz koji se reflektirao u vodi. Bio je toliko opsesivan u ljubavi prema samom sebi da je na kraju umro od gladi. U skladu s mitologijom, narcizam se može promatrati kao pretjerano i nezdravo samoljublje. Narcisoidni ljudi mogu biti sebični, arogantni, bez empatije, hvalisavi i osjetljivi na kritike i uvrede, ali sve to prikriva njihov osjećaj neadekvatnosti. Od tri osobine koje čine mračnu trijadu ličnosti, narcizam je vjerojatno najčešće pogrešno prepoznat. Često će narcisi imati poteškoća u stvaranju i održavanju odnosa s drugima, jer bi to od njih zahtijevalo da uzmu u obzir nečije potrebe te da ih nekad stave ispred svojih. Osobe s izraženim narcizmom i njihovi voljeni mogu imati koristi od psihoterapije, uključujući obiteljsko savjetovanje, grupe podrške i savjetovanje parova (Paulhus i Williams, 2002).

Osim narcizma, kao osobine ličnosti postoji i narcistični poremećaj ličnosti. Prema DSM-5 klasifikacijskom sistemu (American Psychological Association, 2013), narcistični poremećaj

ličnosti uključuje preuveličavanje osjećaja vlastite važnosti, dominacije, ljepote i prava, kao i spremnost na iskorištavanje drugih i uveličanu potrebu za divljenjem. Istraživanja pokazuju da ovaj poremećaj pogađa više muškaraca nego žena (Ronningstam, Gabbard, 2005). Simptomi, najčešće, postaju istaknuti u periodu adolescencije ili ranoj odrasloj dobi. Bitno je naglasiti da, iako neka djeca mogu pokazivati dominantne crte narcizma, to jednostavno može biti tipično za njihov uzrast i ne znači da će razviti narcistični poremećaj ličnosti. Iako uzrok narcisoidnog poremećaja ličnosti nije poznat, neki znanstvenici smatraju da kod, biološki ranjive djece, stilovi roditeljstva koji su pretjerano zaštitnički ili zanemarujući mogu imati utjecaj na pojavu ovog poremećaja. Spomenuti poremećaj ličnosti može biti povezan s neusklađenostima u odnosima roditelja i djeteta koje obilježavaju pretjeranim obožavanjem ili pretjeranom kritikom (Henschel, 2014).

Međutim, znanstvenici su identificirali nekoliko mogućih podtipova narcističnog poremećaja ličnosti, kao što su otvoreni, prikriveni, antagonistički, komunalni i maligni narcizam. Neka istraživanja povlače granicu između dvije vrste narcizma: adaptivnog i maladaptivnog, što omogućava diferencijaciju između produktivnog i neproduktivnog aspekta narcizma. (Caligor, Levy i Yeomans, 2015).

Adaptivni narcizam odnosi se na aspekte narcizma koji zapravo mogu biti od pomoći, poput visokog samopouzdanja i samopoštovanja. *Maladaptivni narcizam* povezan je s osobinama koje mogu negativno utjecati na odnos osobe prema sebi i drugima, na primjer, agresijom i sklonosti iskorištavanju drugih, što je povezano sa simptomima narcističnog poremećaja ličnosti (Miller, Widiger i Campbell, 2010). *Otvoreni narcizam* također je poznat pod nekoliko drugih naziva, uključujući grandiozni i agentski narcizam. Ovu vrstu narcizma većina ljudi povezuje s narcisoidnom osobnošću. Netko tko doživljava otvoreni narcizam pretjerano je zaokupljen time kako ga drugi vide. Često su pretjerano usredotočeni na status, bogatstvo, laskanje i moć zbog svoje grandioznosti. Mnogi otvoreni narcisi postižu visoke uspjehe i vrlo su osjetljivi na kritiku, bez obzira na to koliko mala bila. *Prikriveni narcizam*, također poznat kao skriveni ili ranjivi narcizam, nije tako očit kao otvoreni narcizam. Kao i druge osobe s narcističnim poremećajem ličnosti, netko s prikrivenim narcizmom ima prenapuhan osjećaj vlastite važnosti i žudi za divljenjem drugih. Međutim, netko tko ima

izražen prikriveni narcizam mogao bi pokazati suptilnije i pasivnije negativno ponašanje. Umjesto da se hvale same sobom ili zahtijevaju poštovanje, ove osobe bi se mogle upustiti u okrivljavanje, posramljivanje, manipulaciju ili emocionalno zanemarivanje drugih kako bi dobile ono što žele i zadržale fokus na sebi, a, također, mogu se vidjeti kao žrtve. *Antagonistički narcizam* definiran je osjećajem kompetitivnosti, arogancije i rivalstva. Osobe s antagonističkim narcizmom mogle bi pokušati iskoristiti druge kako bi napredovali. Također mogu ponižavati druge ili započeti svađe u pokušaju da steknu prednost ili da se doimaju dominantnima. Poput osoba s izraženim prikrivenim narcizmom, osobe koje doživljavaju *komunalni narcizam* možda se uopće ne doimaju kao vođene egom. U početku bi mogle izgledati kao nesebične ili čak kao mučenici, ali njihova je unutarnja motivacija zaraditi pohvale i divljenje, a ne pomoći drugima. U tu svrhu, ti se ljudi često postavljaju na čelo društvenih zajednica, obično kao vođe ili lice pokreta. Ljudi s komunalnim narcizmom vide sebe kao empatičnije, brižnije ili nesebičnije od drugih i često pokazuju moralni bijes. *Maligni narcizam* često se smatra najtežim ili potencijalno nasilnim oblikom narcizma. Osobe sa malignim narcizmom ispoljavaju egocentričnu samozaokupljenost i osjećaj superiornosti (Miller, Widiger i Campbell, 2010).

3.2. Makijavelizam

Makijavelizam se ispoljava kroz manipulaciju i iskorištavanje drugih. Niccolò Machiavelli bio je talijanski političar iz 15. stoljeća poznat po savjetovanju vladara da se služe prijevarom i lukavstvom kako bi zadržali vlast. Danas je njegovo ime sinonim za osobu koja spletkari i manipulira ljudima. Ljudi s ovom osobinom druže se s ljudima koje mogu iskoristiti kako bi stekli veći društveni status, bogatstvo ili druge stvari za vlastitu korist (Paulhus i Williams, 2002).

Razina morala, kada je riječ o osobama kod kojih dominira makijavelizam kao osobina ličnosti, jest niska. Makijavelizam se odnosi na interpersonalne strategije koje zagovaraju vlastiti interes, obmanu i manipulaciju. Ovaj izraz se često koristi u politici i tada makijavelizam opisuje ciničnu, proračunatu strategiju za stjecanje i držanje vlasti. U psihologiji, makijavelizam označava osobinu ličnosti ili stečenu naviku koja na ljudske

interakcije gleda kroz percepciju koristi i cilja. Svaki susret tada postaje potencijalna igra, to jest pobjeda/gubitak. Pretpostavlja se da postoji neka genetska predispozicija za egoistične i manipulativne osobine ličnosti, pa tako i za sam makijavelizam. Osobe s izraženim makijavelizmom imaju malo obzira prema moralnim ili etičkim standardima. Usredotočuju se na novac, moć i natjecanje i stavljaju mali naglasak na izgradnju zajednice, brigu o sebi i obiteljsku predanost; cilj im je pobijediti pod svaku cijenu (Spielberger i Butcher, 2013). Na radnom mjestu osobe s izraženim makijavelizmom se služe laskanjem, prijeverom, prisilom vrijeđanjem, a također se i sami mogu lako uvrijediti (Calhoon, 1969).

Iako se makijavelizam ne pojavljuje izravno u DSM klasifikacijskom sistemu, neki ga smatraju dijelom kontinuuma psihopatije. Hladan, distancirani interpersonalni stil pojedinaca s visokim makijavelizmom predložen je kao neklinička manifestacija psihopatije, koja je izražena kod pojedinaca koji nisu bili krivično gonjeni ili institucionalizirani (McHoskey, Worzel i Szyarto, 1998). Na primjer, McHoskey (1998) je utvrdio da osobe koje postižu visoke rezultate na skalama koje mjere izraženost makijavelizma, također, postižu visoke rezultate na nizu drugih skala koje ukazuju na disfunkciju ličnosti. Točnije, makijavelizam se može povezati sa antisocijalnim poremećajem ličnosti. Također, makijavelizam i psihopatija povezani su i s lošijim zdravstvenim ishodima (Jonason, Baughman, Carter i Parker, 2015). Međutim, druge studije su otkrile da je psihološko blagostanje negativno povezano sa psihopatijom, ali ne i s makijavelizmom (Aghababaei i Błachnio, 2015).

3.3. Psihopatija

Psihopatiju odlikuju impulzivnost, manjak empatije i osjećaja krivice (Jakobwitz i Egan, 2006). Mnogi stručnjaci smatraju da je psihopatija najopasnija crta ličnosti u mračnoj trijadi. Ponašanja koja su česta kod osoba s dominantnim osobinama mračne trijade ličnosti su hladna, manipulativna, asocijalna i narcisoidna. Kada čujemo izraz „psihopata“, skloni smo razmišljati o serijskim ubojicama kao što su Charles Manson i Ed Kemper, međutim psihopatija se razmatra kao spektar. Nadalje, znanstvenici su uočili znakove atipičnog funkcioniranja određenih područja mozga (npr. amigdala) kod ljudi sa psihopatskim osobinama. Ljudi sa ovim osobinama mogu imati povećan rizik od nasilja i kriminalnog

ponašanja, ali nisu sve psihopate nasilni kriminalci. Ljudi koji imaju visoku razinu psihopatije imaju nisku empatiju za druge, bešćutni su u svojim postupcima, skloni su nepromišljenosti te željni uzbuđenja (Paulhus i Williams, 2002).

Dvofaktorski model psihopatije koji je ponudio Karpman (1941) dijeli psihopatiju na primarnu i sekundarnu. Primarna psihopatija uključuje interpersonalne i afektivne čimbenike, kao što su hladnoća i bešćutna manipulacija, dok se sekundarna psihopatija više odnosi na rizična, impulzivna ponašanja. Primarna psihopatija također je nazvana „uspješnom“ psihopatijom, budući da bi nedostatak krivnje i empatije mogao biti odličan alat za postizanje moći u društvu. Sekundarna je psihopatija, pak, „neuspješna“ strana psihopatije, koja vodi u kriminal i zatvor, a ne ka uspješnoj karijeri (Miller, Gaughan i Pryor, 2008).

Psihopatski profil bi uključivao mnoge naznake preuzimanja visokog rizika zajedno s nedostatkom empatije. Kao i druge osobine ličnosti, na psihopatske osobine u velikoj mjeri utječe genetika, iako istraživanja pokazuju da su uključeni i drugi faktori. Rana istraživanja pokazuju da izražena psihopatija često proizlazi iz problema vezanih za privrženost. Smatralo se da emocionalna deprivacija, roditeljsko odbacivanje i nedostatak naklonosti povećavaju rizik da dijete razvije psihopatske crte ličnosti (Martens, 2000).

4. MRAČNA TRIJADA LIČNOSTI I DOŽIVLJAJ INTIMNIH PARTNERSKIH ODNOSA

Mnoga istraživanja ukazuju na to da osobe koje u većoj mjeri posjeduju osobine mračne trijade ličnosti preferiraju trenutne, kratkoročne ciljeve i dobitke, u odnosu na dugoročne, tako da su skloni upuštati se u kratkoročne, neobvezujuće romantične veze (Jonason i Kavanagh, 2010).

Naime, narcizam, makijavelizam i psihopatija tradicionalno se povezuju s neprilagođenim ponašanjem. Međutim, istraživanja su pokazala da, iako ljudi s ovim osobinama ličnosti povređuju druge, osobine poput samopouzdanja i ekstraverzije čine da ih drugi doživljavaju poželjnim partnerima u intimnim partnerskim vezama. Zapravo, osobine psihopatije i makijavelizma nisu poželjne u interpersonalnim domenama. Za psihopatiju je karakterističan neprijateljski interpersonalni stil koji uključuje ponižavajuće, osvetničke i kritičke interakcije osmišljene da potaknu strah kod drugih ljudi. Važno je istaknuti da empirijska istraživanja ukazuju na povezanost između psihopatije i neprijateljstva (Gurtman, 1992).

U skladu sa navedenim, osobe s izraženim makijavelizmom tijekom djetinjstva uče da su značajni drugi odbojni, beskorisni i nepouzdana (Láng i Lénárd, 2015). Takvo rano iskustvo sprečava ih da razviju modele odnosa koji se temelje na toplini, intimnosti, međusobnom prihvaćanju i povjerenju, budući da obrasci odnosa razvijeni u djetinjstvu ostaju aktivni i u odrasloj dobi. Osobe s izraženim makijavelizmom kao odrasli manje su spremni postavljati takve zahtjeve prema partneru zbog svojih negativnih očekivanja. Njihovi ideali unutarnjih karakternih osobina i dalje su nedovoljno zastupljeni, a nedostatak iskustva topline rezultira nedostatkom potrebe za toplinom (Hazan i Shaver, 1987).

Partner s izraženim narcizmom obično započinje svađe zbog trivijalnih stvari, verbalno vrijeđa svog partnera, te je sklon nametljivosti i kontroli, često govori i čini vrlo bolne stvari. Čak i ako se ne događa ništa pretjerano strašno, većina osoba s izraženim narcizmom ignorira zahtjeve svog partnera i „zaboravi“ poštovati sva obećanja koja im više ne odgovaraju - poput bračnog zavjeta vjernosti ili obećanja da će se ranije vratiti kući na večeru. Ako njihovi

partner (koji nema izraženu osobinu narcisoidnosti) pokuša voditi racionalan razgovor o onome što smatra nepravednim, osobe s izraženim narcizmom će vjerojatno pobjesnjeti, jer općenito nisu spremne prihvatiti bilo kakvu odgovornost za bilo što, a pogotovo za ono što čini njihovog partnera nesretnim. One mogu lagati, izvrtati istinu, prekrajati povijest ili prebacivati krivnju i predstavljati se kao žrtve (Greenberg, 2015).

4.1. Mračna trijada ličnosti i ljubav

Ljubav je osjećaj koji posebno izražavaju osobe uključene u romantične, intimne partnerske odnose i smatra se, uz niz drugih čimbenika (kao što su intimnost, predanost i privrženost), jednom od najvažnijih komponenti za zadovoljavajuću vezu i za njeno trajanje.

Zadovoljstvo životom pozitivno je povezano sa sretnim intimnim odnosima (Arrindell, Van Nieuwenhuizen i Luteijn, 2001), a uspješne intimne odnose obično karakterizira visoka intimnost, strast i predanost. S obzirom na nedostatak afekta i antagonističkog stila ponašanja koji se očituje i u psihopatiji i u makijavelizmu, nije iznenađujuće da su te osobine ličnosti povezane s niskom kvalitetom intimnih odnosa. Psihopatske osobine (ispitivane i na kliničkim i nekliničkim uzorcima) povezane su s poremećajem odnosa, varanjem u vezama (Egan i Angus, 2004), obiteljskim nasiljem i seksualnom agresijom (Hersh i Gray-Little, 1998).

Istraživanje Ullricha, Farringtona i Coida (2008) pokazalo je da su nedostatak savjesti, empatije i beščutnost kontraproduktivni za uspješnu intimnu vezu. Nadalje, istraživački nalazi pokazuju da je makijavelizam povezan s promiskuitetom, neprijateljskim seksualnim stavovima i raznim sebičnim taktikama kao što su varanje u vezama, odavanje intimnih seksualnih tajni drugima, glumljenje ljubavi i odobravanje korištenja sile kod seksualnog odnosa, iako se čini da su takva ponašanja manja ili odsutna kod žena (McHoskey, 2001).

4.1.1. Narcizam i ljubav

Osim u ranim fazama veze, većina narcisa nije motivirana strašću (Campbell i sur., 2002). Intimni partnerski odnosi nude osobama s izraženim narcizmom pozitivnu pažnju i seksualno zadovoljstvo kako bi podržali njihov ego i samopoštovanje. Narcisi traže nekoga iznimne ljepote, talenta ili utjecaja, tko im se divi. Narcisoidno povjerenje, kao i njihov status, karizma i moć privlače romantične partnere. Dobre društvene vještine omogućavaju im da ostave dobar prvi dojam. Oni su zanimljivi i energični te posjeduju emocionalnu inteligenciju koja im pomaže da percipiraju, izraze, razumiju i upravljaju emocijama (Dellic i sur., 2011). To im omogućava da manipuliraju ljudima kako bi postigli svoje ciljeve, pri čemu su osobe s niskim samopoštovanjem laka meta. Također, idealiziraju i prihvaćaju osobe s izraženim narcizmom i toleriraju njihovo egocentrično i uvredljivo ponašanje (Lancer, 2014).

Neke osobe s izraženim narcizmom su pragmatične u svom pristupu odnosima, usredotočujući se na svoje ciljeve, ali većina se upušta u „ludu“ ljubav. Unatoč brojnim osvajanjima, oni ostaju neposvećeni, osobito kada vjeruju da imaju alternativu. Za njih su odnosi transakcijski, oni igraju igru, a pobjeda je cilj. Osobe s izraženim narcizmom gube interes kako se povećava očekivanje intimnosti. Mnogi imaju problema s održavanjem intimnih veza dulje od šest mjeseci ili par godina. Također, oni daju prednost moći nad intimnošću i mrze ranjivost, koju smatraju slabošću (Lancer, 2014).

Kako bi zadržali kontrolu, izbjegavaju bliskost i preferiraju dominaciju i superiornost nad drugima, te tako postižu savršenu ravnotežu kako bi zadovoljili svoje potrebe i zadržali otvorene mogućnosti za flert s više partnera. Ponekad su pojedinci s izraženim narcizmom udaljeni, odbojni ili agresivni, dok drugi put pokazuju brigu za druge ljude. Osobe s izraženim narcizmom u stanju su osjetiti ili čak intelektualno razumjeti nečije osjećaje, ali se čini da je problem ukorijenjen u traumi iz djetinjstva i fiziološkim deficitima koji utječu na emocionalnu procjenu i odgovarajuće empatičko izražavanje (Campbell i sur., 2002).

4.1.2. Makijavelizam i ljubav

Makijavelisti su poznati po tome što su karizmatični i privlačni, osobito u kratkoročnim društvenim interakcijama. S obzirom na prirodnu sklonost makijavelista da manipuliraju drugima i činjenicu da rijetko osjećaju bilo kakvu krivnju zbog toga, „opasno su šarmantni i šarmantno opasni“. Istraživanje Brewera i Abella (2015) pokazuje da je kod muškaraca makijavelizam povezan s otvorenijim i promiskuitetnijim seksualnim stavovima kao i raznim sebičnim obmanjivačkim taktikama kao što su varanje u vezi, za razliku od žena. Ova studija je pokazala na koji način makijavelizam utječe na seksualne i romantične odnose. Osobe s izraženim makijavelizmom ne samo da imaju negativnu reprezentaciju značajnih drugih, već su sklone tražiti simbiotsku bliskost kako bi iskorištavali svoje partnere (Brewer i Abell, 2015).

Studija koju su proveli Ali i Chamorro-Premuzić (2010) pokazuje da žene s visokom razinom makijavelizma doživljavaju niske razine zadovoljstva vezom, doživljavaju svog partnera manje pouzdanim, prijavljuju manje vjere u svoje partnere i manje su spremne ustrajati u vezi. Utvrđeno je da muškarci i žene s visokom razinom makijavelizma preferiraju emocionalno „hladne“ odnose i često nerado ulaze u brak. Ova studija je također pokazala da su se žene s visokim stupnjem makijavelizma koristile svakim ispitivanim oblikom kontrolirajućeg ponašanja i emocionalnog zlostavljanja (na primjer, trudile su se povećati ovisnost partnera, smanjiti njegovo samopoštovanje, povećati mu nesigurnost u odnosu i proizvesti strah), što partnera može učiniti podložnijim pokušajima manipulacije od partnera s izraženim makijavelizmom (Ali i Chamorro-Premuzić, 2010).

Navedena istraživanja pokazuju i da kontroliranje ponašanja i emocionalno zlostavljanje imaju značajan utjecaj na zdravlje i dobrobit žrtve (Coker, Smith, Bethea, King i McKeown, 2000). Mnoge žrtve su izjavile da je emocionalno zlostavljanje imalo veće posljedice od fizičkog. Trenutačni nalazi stoga mogu pomoći u identifikaciji onih koji će najvjerojatnije sudjelovati u ovakvom ponašanju. Emocionalno zlostavljanje predviđa počinjenje fizičke agresije i buduća bi istraživanja trebala istražiti odnos između osobina makijavelizma i fizičkog partnerskog nasilja (Archer, 2006).

4.1.3. Psihopatija i ljubav

Plitke emocije, te nedostatak empatije i krivnje zajedno čine neke od karakteristika psihopatije. Međutim, osobe s izraženom psihopatijom osjećaje, poput sreće, mogu doživjeti u manjoj mjeri i na prolazan način. Bijes može biti iznimka od ovog pravila jer se čini da je bijes nešto što psihopate mogu osjetiti. Zanimljivo je da osobe s izraženom psihopatijom i dalje žele biti voljene, čak i ako su gotovo nesposobne istinski voljeti drugoga. Međutim, one se obično upuštaju u mnoge kratkoročne veze ili čak kratkoročne brakove (Savard, Sabourin i Lussier 2006).

U studiji koju su proveli Savard, Brassard, Lussier i Sabourin (2015), utvrđeno je da osobe s kriminalnim dosjeom općenito imaju nesiguran stil privrženosti u kojem im je teško uspostaviti bliske odnose s drugima. Pojedinci koji odgovaraju kriterijima psihopatije – bez obzira na to jesu li uključeni u kriminalno ponašanje ili ne – pokazuju ponašanja povezana s izbjegavajućim stilom privrženosti i teško im je uspostaviti bliske intimne odnose (Savard, Brassard, Lussier i Sabourin, 2015).

Ljudi s izraženom psihopatijom, ipak, stvaraju romantične veze. Takav odnos možda se ne temelji na psihološkoj intimnosti u tradicionalnom smislu riječi. Par može ući u odnos koji se temelji na zajedničkom pogledu na svijet u kojem oboje pokušavaju izvući što je više moguće od drugih ljudi. Njihov nedostatak empatije i sposobnosti izražavanja dubokih emocija može dovesti, ako ne do nasilnog kraja, onda do raspada partnerske veze temeljenog na sve destruktivnijim obrascima međusobne interakcije. S druge strane, vremenom bi mogli stvoriti intimnu vezu koja im omogućava da postanu vjerodostojniji (Savard, Sabourin, i Lussier 2006).

4.2. Jesu li osobe s izraženim osobinama mračne trijade privlačne?

Najnovije studije upućuju na to da ljudi s izraženijim osobinama mračne trijade ličnosti, kao što su narcizam i psihopatija, mogu biti fizički privlačne. Ali što ih čini privlačnima? Studije su istraživale faktore koje utječu na privlačnost (tj. fizičku privlačnost) i one koji se lako mijenjaju, kao što je odjeća (tj. stil i ukrasi). Došlo se do rezultata da je privlačnost osoba s

mračnom trijadom ličnosti u pozitivnoj korelaciji s njihovim stilom odijevanja - međutim, taj rezultat nije povezan s fizičkom privlačnošću na uljepšanim fotografijama. Drugim riječima, ljudi s izraženim osobinama mračne trijade ne smatraju se fizički privlačnijima od drugih kada im se oduzme sloboda da nose vlastitu odjeću i šminku. Čini se da su pojedinci s osobinama mračne trijade ličnosti bolji u tome da se fizički dopadnu drugima (Holtzman i Strube, 2013).

Osobe s izraženim narcizmom su toliko usredotočene na sebe da zapravo ne mogu „vidjeti“ svog partnera kao zasebnu osobu, a također, često nemaju sposobnost suosjećanja sa svojim partnerima. Ipak, mnoge ljude privlače partnerski odnosi s osobama s izraženim narcizmom jer narcisoidni partneri mogu biti vrlo zadržavajući, pogotovo na početku. Oni imaju tendenciju da budu dramatični i u centru pozornosti. Međutim, s vremenom mogu previše kontrolirati odnose, mogu biti ljubomorni ili previše osjetljivi, te njihove reakcije su nagle (Firestone, 2013). Nadalje, pokazalo se da osobe s izraženim narcizmom imaju tendenciju koristiti više seksualnih riječi u neutralnim okruženjima kako bi privukli potencijalne partnere. Takve osobine predviđaju ponašanja u svakodnevicu, što zauzvrat može pomoći potaknuti veze za jednu noć. Važno je napomenuti da su osobe s mračnom trijadom ličnosti orijentirane na površne odnose (Jonason i Kavanagh, 2010).

Studija koju su proveli Brazil i Forth (2020) pokazuje da su muškarci sa izraženim psihopatskim osobinama privlačniji ženama od muškaraca koji nemaju izražene navedene osobine. Pokazalo se i da su muškarce, koji su postigli više rezultate u procjeni osobine psihopatije, žene također ocijenile poželjnijima. Muškarci s izraženom psihopatijom imaju osobnost koja ih čini privlačnima ženama na spojevima, možda zato što imaju posebno samopouzdanje, ili se osjećaju opušteno, ili znaju što točno reći kako bi privukli pozornost žena. (Brazil i Forth, 2020).

Kada se ljudi s prisutnim visokim stupnjem osobina mračne trijade ličnosti dotjeraju, mogu doživjeti veći porast samopoštovanja zbog dodatne pažnje koju primaju, što uzrokuje da se nastave atraktivno odijevati (Morf i Rhodewalt, 2001). Alternativno objašnjenje je da odjeća, stil i samopouzdanje mogu omogućiti osobama s izraženom mračnom trijadom ličnosti da

privuku romantične partnere, posebno na kratak period (Harris, Rice, Hilton, Lalumiere i Quinsey, 2007).

U istraživanju koje je proveo Boria (2017) žene su općenito smatrale da su osobe s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti privlačnije za veze za jednu noć. Ipak, osobe s izraženim narcizmom se smatraju privlačnijima od osoba s izraženim makijavelizmom i psihopatijom. (Boria, 2017). Utvrđeno je da su osobe s izraženim karakteristikama narcizma fizički privlačnije od osoba s izraženom psihopatijom, pa i od osoba s izraženim makijavelizmom. Međutim, osobe s izraženim osobinama makijavelizma su fizički privlačnije od osoba s izraženom psihopatijom. Uz sve navedeno, treba imati na umu da su, najčešće, sve osobine mračne trijade ličnosti većini osoba neprivlačne (Rauthmann, 2013).

4.3 Mračna trijada ličnosti i ponašanje u partnerskim odnosima

Studije su otkrile da je narcizam pozitivno povezan i s visoko izraženom seksualnošću općenito, kao i sa sklonošću prema vezama „za jednu noć“ i „prijateljima s povlasticama“, a nije u korelaciji sa sklonošću prema ozbiljnim romantičnim odnosima. To podupire ideju da će osobe s izraženim narcizmom vjerojatno tražiti i osjećati da imaju pravo na više intimnih partnerskih odnosa u isto vrijeme. Psihopatija, također, pozitivno korelira s „vezama za jednu noć“, a negativno korelira sa sklonošću prema intimnim partnerskim odnosima. Nadalje, dobiveni rezultati ukazuju na to da je makijavelizam pozitivno povezan sa sklonošću prema „vezama za jednu noć“ i u negativnoj korelaciji sa sklonošću intimnim partnerskim odnosima u vezama. Makijavelizam je, poput psihopatije, također u pozitivnoj korelaciji sa sklonošću prema „prijateljima s povlasticama“; ukazujući na to da osobe s izraženim makijavelizmom preferiraju sve vrste kratkoročnih odnosa, što je u skladu s njihovom manipulativnom i izrabljivačkom prirodom (Koladich i Atkinson, 2016).

Možda nije iznenađujuće da, s obzirom na nedostatak istinske emocionalne odanosti, ljudi koji se nalaze visoko na ljestvici mračne trijade nisu skloni birati ozbiljne, predane veze. U prijateljstvu, makijavelisti biraju da se okruže osobama s visokim društvenim statusom. Za njih je važno imati prijatelje na visokim položajima. Osobe s izraženim narcizmom se vole

upuštati u odnose s ljudima koji dobro izgledaju, često osjećaju da prosječni ljudi nisu dovoljno posebni da bi bili s njima, a osobe sa psihopatskim osobinama se vole miješati u tuđe odnose, te vrlo često biraju partnere s kojima bi se bolje uklopili u društvo (Jonason i Schmitt, 2012). Ukratko, ovakvi pojedinci nemaju tendenciju imati dugotrajne veze. Čini se da muškarci s ovim osobinama posebno ne traže dugoročne veze, umjesto toga, preferiraju kratkoročne. Čak i kada bi osobe koje nemaju izražene osobine mračne trijade ličnosti htjele ostati u dugoj vezi s osobama koje u velikoj mjeri iskazuju ove osobine, teško bi je održavale. Najveći razlog bi mogao biti taj što se s njima jednostavno teško slagati. Na početku veze često su prisutne prozivke, kritike, pa čak i okrutni postupci koji mogu biti slučajnost izazvana stresom ili mogu biti manifestacije mračne trijade ličnosti koja pokazuje svoje „prave boje“. To ne znači da se osoba s izraženim makijavelizmom ponekad ne može ponašati ugodno kako bi stala na stranu moćnih ljudi ili da se osoba s izraženom psihopatijom ne može pretvarati da je topla i šarmantna. No, dugoročno gledano, ove osobe ne mogu zauvijek skrivati svoje pravo lice, to će ponekad pokazati da znaju biti bešćutne, hladne, pa čak i okrutne (Koladich i Atkinson, 2016).

Crysel, Crosier i Webster (2013) izvijestili su o pozitivnim korelacijama između mračne trijade ličnosti i kratkoročno usmjerenih osobina (impulzivnost i traganje za uzbuđenjem) i preuzimanja rizika, te ponašanja koja su intuitivno povezana sa sklonošću prema kratkoročnim seksualnim odnosima. U studiji koja je ispitala odnose između mračne trijade ličnosti i seksualnih fantazija, Baughman i suradnici (2014) izvijestili su da su sve tri osobine mračne trijade ličnosti pozitivno korelirale s ukupnim nivoom seksualnih nagona, ali da je psihopatija imala najjače korelacije s bezličnim i sado-mazo fantazijama. Osim spomenutog, neki od najčešćih obrazaca ponašanja osoba s dominantnim crtama ličnosti mračne trijade su laganje, ljubomora i nevjera. Naime, takve osobe često varaju. Istraživanja su otkrila da oni koji su ostvarili više rezultate na kontinuumu mračne trijade ličnosti, češće lažu i za sebe misle da su dobri u laganju. Točnije, makijavelizam je povezan s iznošenjem više bijelih laži, dok je narcizam povezan s laganjem o popularnosti i statusu. Najviše zabrinjavaju oni s visokom razinom psihopatije, koji će vjerojatnije lagati bez ikakvog razloga (Jonason, Lyons, Baughman i Vernon, 2014).

Zbog toga je teško vjerovati partneru s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti. Čak i bijele laži, kada se koriste prečesto, otkrivaju neiskrenost osobe. Ova erozija povjerenja, bila velika ili mala, može početi uništavati osjećaj sigurnosti koji je ključan za intimni odnos. Ono što je zanimljivo kod osoba koje varaju u intimnim vezama je to što često čekaju da se to dogodi i njima samima. Zato osobe s izraženim osobinama mračne trijade ispoljavaju veću ljubomoru od prosječne osobe. Ovakve osobe ne samo da su već prevarile partnera nego i same očekuju da budu prevarene. Zanimljivo je da su žene rekle da, iako bi željele osvetu, ne bi nužno prekinule vezu ako ih partner vara (Jones i Weiser, 2014). To govori o tome da one žele emocionalnu kontrolu nad svojim partnerom u većoj mjeri. Tada može doći i do „izluđivanja“ (engl. *gas-lighting*), kao i do izolacije partnera od drugih. Osobe s karakteristikama mračne trijade ličnosti sklone su impulzivnosti, nije im stalo do tuđih osjećaja, a sebe opisuju kao „dobre lažljivce“. Zanimljiva je i veza između osobina mračne trijade ličnosti i ishoda nevjere. Iako sve tri osobine mračne trijade koreliraju s nevjerom, obrasci korelacija razlikuju se za muškarce i žene. Psihopatija je bila prediktor nevjere kod muškaraca, dok su psihopatija i makijavelizam podjednako predviđali nevjere kod žena. Među svim sudionicima, međutim, makijavelizam nije predvidio razvod nakon nevjere, dok psihopatija jest (Brewer, Hunt, James i Abell, 2015).

5. MRAČNA TRIJADA LIČNOSTI U INTIMNIM PARTNERSKIM ODNOSIMA – U KNJIŽEVNIM DJELIMA I NA FILMSKOM PLATNU

Općenito, imaginarni likovi s izraženim narcizmom, makijavelizmom i psihopatijom (naglasak je posebno stavljen na posljednji) neki su od najozloglašenijih, ali i najpopularnijih likova filmovima i književnim djelima. Određeni filmski ili književni lik može se prepoznati kao osoba s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti. Pri čemu publika i/ili kritičari zasnivaju svoje mišljenje samo na temelju lika za koji se čini da pokazuje osobine ili ponašanja povezana s nedefiniranim popularnim stereotipom (Hesse, 2009).

Postoji nekoliko stereotipnih slika mračne trijade ličnosti koje se samo djelomično preklapaju, a mogu uključivati kontradiktorne osobine: šarmantni prevarant, serijski ubojica koji ubija samo one „zle“, uspješni korporativni psihopat ili neshvaćeni delinkvent. Čitalačka i/ili filmska publika ispoljava neku kombinaciju straha od mitskog bauka, fascinacije ljudskim zlom, a ponekad možda i zavisti prema ljudima koji se doimaju neopterećeni takvim razinama krivnje, tjeskobe ili nesigurnosti. Takvi se likovi često prikazuju na pretjeran način i obično u ulozi negativca ili antiheroja (Hesse, 2009).

Veći problem nastupa kada su likovi u književnim i filmskim djelima prikazani tako da prerano ili prebrzo postanu „dobri likovi“, jer su prikazani tako da publika ili čitatelji s njima mogu empatirati. Većinom se dešava i da jednog takvog lika promijeni stvarno dobar lik, često empata, s kojim stupi u partnerski odnos. Po tome se čini da se oni mogu lako promijeniti te da odjednom mogu postaviti partnerovu sreću prije svoje, dok navedena znanstvena istraživanja govore suprotno. Često se desi da publika čak „navija“ za neshvaćenog, sebičnog i manipulativnog lika, jer je interesantniji od onog dobrog koji je prikazan previše savršeno, pa se publika može suosjećati samo s onim koji ima mane, jer je neiskvarena dobrota nedohvatljiva. Mnoge osobe u pravom svijetu traže takve profile ličnosti misleći da zajedno mogu biti „partneri u zločinu“, „ljubavnici - buntovnici“ ili jednostavno misle da mogu jednog narcisa/psihopata/makijavelista promijeniti i spasiti ga, što se,

naravno, skoro nikad ne desi. Npr. likovi poput Bonnie i Clydea iskazuju osobine mračne trijade ličnosti, iskorištavaju jedno drugo, ali i druge ljude za svoje sebične ciljeve, međutim, simpatici su publici te naizgled dobro funkcioniraju zajedno (Goldstein, 1998).

Osobama s izraženim narcizmom najviše treba divljenje drugih. Ponekad, oni moraju zahtijevati tu pažnju ili je kod drugih to jednostavno prirodno. To se može vidjeti u filmu „Vuk s Wall Streeta“. Glavni lik Jordan Belfort predstavlja karizmatičnog pojedinca koji ima potrebu za moći i materijalnim nagrađivanjem (on ima fantazije o superiornosti i nezasitan apetit za novcem). Međutim, za razliku od onoga što se može vidjeti u većini kinematografskih prikaza narcizma, u Jordanovim ponašanjima postoji vještina koja služi da se objasni njegov upečatljiv uspjeh i čini se da koegzistira uz prikazanu patologiju (Clyman, 2014).

Još jedan od poznatih likova s izraženim narcizmom je zla kraljica iz Grimove bajke „Snjeguljica“. Ova kraljica je svakodnevno prizivala svoje ogledalo, baš kao što Narcis odlazi do jezera i gleda u svoj odraz. Kraljici je svakodnevno potrebno da se uvjeri da je još uvijek lijepa jer s vremenom postaje sve starija i nesigurnija. Može se reći da ogledalo predstavlja realni uvid u postojeće stanje, ali, kako narcisi nemaju samosvijest, kraljica eksternalizira ovu bol kroz ljubomoru prema Snjeguljici. U nekoliko novijih verzija, kako bi dobila što želi, ona ubija i kralja, svoga partnera. Obitelj i odnosi u njenom životu nemaju važnost kakvu ima njen izgled, a sve potječe upravo iz nesigurnosti i niskog samopouzdanja. Kao i većina narcisa, kraljica je trebala beskrajno uvjeravanje da je najbolja. Ali njezino ponašanje u ovoj bajci nadilazilo je nezdravi narcizam. Bila je spremna ne samo kazniti, već i ubiti, svoju pokćerku, te vlastitoga muža. (Lange, Crusius i Hagemeyer, 2016).

5.1. Slika Dorian Graya

U romanu Oscara Wildea „Slika Dorian Graya“ glavni lik prikazan je kao iracionalni narcis koji je opsjednut samim sobom i koji uništava sve oko sebe. Netko bi vjerovao da će Dorian, kada prizna grijehe bijesa i požude koje je počinio prema drugima, pokušati ispraviti svoje pogreške. Ali, umjesto da se promijeni za dobrobit onih oko sebe, čežnja Dorian Graya da

popravi svoj život proizlazi samo iz površne potrebe da vjeruje u vlastitu savršenu sliku. Oscar Wilde prikazuje čovjeka koji se, nakon što shvati da može učiniti što god poželi bez ikakve kazne, upušta u ono što bi bihevioralni psiholozi nazvali „brzom“ životnom strategijom (Crysel, Crosier i Webster, 2013). Za ovakvu životnu strategiju karakteristični su površni odnosi, manipulativna ponašanja, upuštanja u povremene seksualne odnose i agresivni ispadi, s naizgled malim posljedicama. Međutim, takva ponašanja stvaraju unakaženu sjenu čovjeka kakav je nekoć bio, a mogu dovesti do narušavanja psihičkog i tjelesnog zdravlja te socijalnog funkcioniranja (Paulhus i Williams, 2002). Dorianova narcisoidnost proizlazi iz njegovog zadivljujućeg portreta koji je naslikao njegov prijatelj Basil Hallward. Dorian posjeduje ljepotu u karakteru na početku priče, ali kako se priča odvija, on napušta konvencionalni moral kako bi slijedio esteticizam, bez obzira na posljedice, što ga čini jednim od najpoznatijih narcisa u književnosti (Duggan, 2008). Dva se principa prikazuju kroz glavni lik: grandiozan osjećaj vlastite važnosti i nedostatak empatije. Grandioznost se odnosi na nerealan osjećaj superiornosti ili trajno viđenje sebe kao boljeg od drugih. Osoba preuveličava vlastita postignuća i talente, očekuje da bude prepoznata kao superiorna bez razmjernih postignuća. Još jedna značajka narcizma je spomenuti nedostatak empatije. Takvo ponašanje čini da narcisi ne žele prepoznati ili se poistovjetiti s osjećajima i potrebama drugih, te potiskuju svoje osjećaje i odbijaju suosjećati s drugima. To je vidljivo kada Dorian brutalno odbije ljubav Sybil i navede je na samoubojstvo. No, Dorian ne osjeća grižnju savjesti prema njoj. Kako priča kaže, Dorian pada u depresiju zbog slike (Yanto, 2017). Okružen frustracijom, on ubija svog prijatelja Basila Hallwarda i svaljuje krivicu na njega. Dorian, na kraju knjige, uništava sliku, a tako i samog sebe. Iz ovih primjera se vidi koliko narcizam može biti opasan ako je prisutan u visokoj mjeri, kako za samog Doriana tako i za ljude s kojima je ostvario odnos.

5.2. Prohujalo s vihorom

Scarlett O'Hara, glavni ženski lik u romanu autorice Margaret Mitchell i istoimenom filmu: „Prohujalo s vihorom“, iskazuje izražene osobine narcizma i makijavelizma. Scarlett je tamnokosa, zelenooka lijepa žena koja se bori s teškoćama građanskog rata. Odlučnost

definira Scarlett i tjera je da postigne sve što želi na bilo koji način. U takvim momentima uviđamo makijavelističke crte ličnosti. Ta se odlučnost najprije očituje i u njezinim narcisoidnim pokušajima da pobudi divljenje svakog mladića u susjedstvu. Kasnije, pod prijetnjom gladovanja, pa čak i smrti, odlučna je preživjeti i to čini tako što bere pamuk, upravlja cijelom svojom plantažom, stvara uspješan posao, pa čak i ubija čovjeka. Od samog početka djela, Scarlett mora biti u središtu pozornosti. Arogantna je i sklona grandioznim reakcijama ako stvari ne idu kako ona želi. Ako se obrati pažnja na njen odnos s Rhettom, može se primijetiti da se Scarlettine emocije brzo mijenjaju, pa se čini da su plitke, što je Rhett odmah prozreo. To ne znači da Scarlett nije duboko osjećala emocije. Ali njezina površnost dolazi do izražaja kada je jednu minutu sretna i nasmijana, a drugu se ljuti, što bi moglo navesti na pomisao da ima bipolarni poremećaj. Scarlett mijenja emocije često kako bi manipulirala drugima, tako da bi se njena i Rhettova veza mogla nazvati ne samo tragičnom već i toksičnom. Iako je bila strastvena, ipak je bila nestabilna (Joubert, 2012). Rhett i Scarlett propustili su mnoge prilike da ostave svoje razlike po strani, uzmu se za ruke i ponovno izgrade svoju vezu. Ipak, nisu bili sposobni da to urade zbog vlastitih osjećaja i ponosa. Kako bi se nosio sa svojim bijesom, Rhett bi pio, a Scarlett bi koristila svoju strast da manipulira ljudima oko sebe kako bi dobila ono što je mislila da želi. Tek nakon što je izgubila svoju pravu ljubav, konačno je shvatila da je cijelo vrijeme imala ono što joj je trebalo. Rhett i Scarlett nikad se nisu pokušali dogovoriti ili čak razgovarati o svojim problemima i razlikama, ma koliko male bile. Oboje su bili nezadovoljni svojim nerazriješenim osjećajima pa su uvijek iznova povrjeđivali jedno drugo, ali i sebe. Kada su se i ispričali, to nije bilo iskreno. Posljedica toga je da su povrijedili jedno drugo i nastavili se ljutiti (Goldsmith, 2020).

5.3. Grof Monte Cristo

U romanu Alexandra Dumasa „Grof Monte Cristo“ glavni lik Edmond Dantes pokazuje mnoge kontradiktorne osobine ličnosti (npr. empatiju, narcizam, makijavelizam, ponos, naivnost...) Roman započinje dolaskom Edmonda Dantesa, mladića poznatog po svojoj odanosti i nevinosti, u luku gdje će postati meta ljubomornih neprijatelja. Nakon 14 godina

provedenih u tamnici Chateau d'If, pojavljuje se novi čovjek koji žudi za osvetom i vjeruje da cilj ne opravdava sredstva. Grof želi saznati što se desilo s njegovom zaručnicom, i kada sazna da se udala za jednog od krivaca za njegovo nepravedno utamničenje, čini sve da krivce izludi, pa čak i ubije. Ne misli ni na što drugo osim na osvetu. Naime, zanimljivo je da nekoliko istraživanja upućuju na to da su makijavelizam i psihopatija povezani s emocionalnom osvetoljubivosti. U slučajevima nevjere, pripadnici koji iskazuju osobine mračne trijade ličnosti, a posebno psihopati, pristaju na sve vrste osvete osim prekida veze. Mračna trijada ličnosti, također, predviđa, osvetu motiviranu ljubomorom (Clemente i Espinosa, 2021). Grof Monte Cristo je izrazito narcisoidan i smatra da je bez slabosti. Osjeća da je dobio moći od samog Boga kako bi se osvetio svojim neprijateljima. U konačnici, shvaća da nije nepogrešiv i da ga muče problemi koje dijele svi ljudi. On pokazuje izražen narcizam i makijavelizam rano u svojoj želji za osvetom. Za vrijeme prvog susreta s monsieurom Villefortom govori o tome kako je postavljen iznad položaja dodijeljenog kralju ili ministru jer mu je Bog dao misiju koju treba ispuniti, a ne položaj koji treba zauzeti. To zapanjujuće otkriće zateče Villeforta nespremnog. Villefort je i sam vrlo pompozan, arogantan čovjek, pa čak ni on ne može vjerovati da bi netko mogao biti tako siguran u sebe. Grof dalje uvjerava Villeforta da ga nitko ne ograničava zahvaljujući moćima koje mu je Bog dao. Na kraju, koliko god se Edmond činio moćan, on gubi svoju zaručnicu i njenu ljubav zbog svoga manipulativnog i osvetoljubivog ponašanja. Biva mu jako teško poslije toga pronaći sreću i mir, jer je nakon osvete ostao prazan (Jaffe, 2011).

5.4. Dexter

Kada je riječ o psihopatiji, dobar primjer je lik Dexter Morgan, iz serije „Dexter“. Dexter Morgan je visoko funkcionalni psihopat. Osim što posjeduje izražene osobine mračne trijade ličnosti, Dexter Morgan se skriva od svijeta jer je serijski ubojica. On uspješno šarmira ljude, a dobar je i lažljivac (Antoko, Natsir i Valiantien, 2018). Navedeno možda podsjeća na „tipični“ primjer psihopate, međutim, nisu svi psihopati tako inteligentni kao Dexter. Na primjer, osoba s izraženom psihopatijom i s nasilničkim sklonostima, lošim odgojem i ograničenim obrazovanjem mogla bi završiti kao razbojnik ili nasilnik, dok bi inteligentan,

ali nasilan pojedinac s dobrim obrazovanjem mogao postati uspješan direktor ili pravnik. Zato je važna stručna dijagnoza i oprez prilikom procjenjivanja nečije „psihopatije“. Dexter laže svima u svome životu i ubija druge ljude bez obzira na koga će to utjecati. Mnogi su ljudi izgubili živote zbog Dextera, iako to nisu zaslužili. Na primjer, Dexter je ubio vlastitog brata, djevojku Lylu, a njegova žena Rita ubijena je zbog njegovih postupaka, što ostavlja velike posljedice na njezinu djecu (Berryessa i Goodspeed, 2019). U početku Dexter je tvrdio da ne osjeća ljubav, iako je tijekom serije otkrio da je zainteresiran ili romantično vezan za nekoliko žena. Međutim, zbog dvostrukog života sve su njegove veze na kraju završile ponekad i tragično, što se slaže s obrascem romantičnih intimnih odnosa kada je u pitanju osoba s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti (Robinson, 2013). Ono što je, ipak, zabrinjavajuće jeste koliko se osoba poistovjetilo s Dexterom, te čak i opravdavalo njegove postupke. Ovdje nije samo riječ o Dexteru, već i mnogim drugim sličnim likovima. Istraživanja pokazuju da je razlog tome taj zato što su heroji u filmovima i knjigama prikazani previše savršeno (Rogers, 2016). Ipak, unatoč činjenici da su Dexterova ponašanja i postupci uvijek samoživi i sebični, on i dalje vjeruje da mu je stalo do obitelji, da voli svoje partnerice te da štiti svoju sestru. On vjeruje u svoj moralni kompas i ponekad je zabrinut zbog oduzimanja nevinog života. Međutim, „prave“ serijske ubojice se ne opterećuju na ovaj način. Njihov moralni kodeks gotovo da ne postoji (Kennedy, 2019).

Veoma je malo realnih filmskih prikaza psihopata i serijskih ubojica koji su, zaista, precizni. Leistedt i Linkowski (2014) željeli otkriti koji filmski likovi imaju psihopatske osobine. Pozvali su deset kolega da im pomognu pogledati i evaluirati 400 filmova tijekom tri godine, snimljenih u razdoblju od 1915. do 2010. Tim je na kraju došao do zaključka da je Anton Chigurh iz filma „Nema zemlje za starce“ bio najrealističnije prikazan psihopata. Naime, Chigurh pristupa ubojstvu s nevjerojatnim osjećajem normalnosti, savršeno sretan što može isprazniti svoj prepoznatljivi pištolj bez trzanja. Čini se da je zapravo neranjiv i otporan na bilo kakav oblik emocija ili ljudskosti. (Leistedt i Linkowski, 2014).

Također, mnogi ljudi su morbidno privučeni nasiljem serijskih ubojica, jer ne mogu shvatiti njihove postupke. Neshvatljivost njihovih zločina čini serijske ubojice zagonetnima u svijesti javnosti. Fascinacija serijskim ubojicama djelomično se temelji na potrebi da se razumije

zašto bi itko činio takve užasne stvari drugim ljudima koji su mu uglavnom potpuni stranci. Ljudi prirodno pokušavaju pronaći smisao i razumjeti svoj svijet, ali su postupci serijskih ubojica nelogični i teško shvatljivi (Bonn, 2014).

6. ZAKLJUČCI

1. U partnerskim odnosima, intimnost uključuje određenu razinu udobnosti. Intimnost podrazumijeva ispunjenje potreba oba partnera na temeljnoj razini i zahtijeva od partnera da budu otvoreni i iskreni jedan prema drugome, kroz međusobno poštivanje individualnih i zajedničkih potreba. Obično se smatra da intimni odnosi postoje između ljudi koji su romantično i/ili seksualno povezani. Važna komponenta intimnog partnerskog odnosa je ljubav. Ljubav je kompleksna i moćna sila koja se manifestira na brojne emocionalne, kognitivne i društvene načine. Teško ju je definirati jer postoje razlike u njenom značenju i doživljavanju. Iskustvo i interakcija mijenjaju percepciju ljubavi i stilove ljubavi svake individue. Zbog toga su stari Grci opisali nekoliko različitih vrsta ljubavi. Slijedeći Grke, sociolog John Alan Lee sugerirao je da postoji šest širokih stilova ljubavi: eros, pragma, ludus, mania, storge i agape. Svaki stil je različit i osoba može primjenjivati više stilova ljubavi u isto vrijeme.
2. Pojedinci koji u visokoj mjeri iskazuju osobine mračne trijade ličnosti su sebični, ne znaju voljeti niti formirati dugoročne intimne odnose, ako već odlučuju imati partnerske odnose, onda su oni kratkoročni i/ili površni. U takvim odnosima cilj je iskorištavanje partnera i samo vlastito zadovoljstvo u odnosu. Moguće je da osobe kod kojih nisu izražene osobine mračne trijade ličnosti osjete bliskost prema najužim članovima obitelji i eventualno partneru. Ipak, takav odnos je manje dubok i podržavajući nego što bi trebao biti kako bi se definirao kao funkcionalan i zdrav.
3. Osobe s izraženim osobinama mračne trijade ličnosti teško održavaju intimne partnerske odnose, tako da izbjegavaju ozbiljne veze koje traju dugo i vode do zajedničkog života. Kada ostvare vezu, osobe s izraženim osobinama mračne trijade najčešće budu nevjerne i lažu svoga partnera. Promatraju partnerski odnos kao situaciju od koje moraju imati koristi, a kada ispune svoj cilj, završavaju kontakt ne razmišljajući kako njihovo ponašanje i odlazak utječu na partnera.

7. LITERATURA

- Aghababaei, N. & Błachnio, A. (2015). Well-being and the Dark Triad. *Personality and individual differences*, 86, 365-368.
- Ali, F. & Chamorro-Premuzic, T. (2010). The dark side of love and life satisfaction: Associations with intimate relationships, psychopathy and Machiavellianism. *Personality and individual differences*, 48(2), 228-233.
- American Psychological Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. Washington, DC: Author
- Archer, J. (2006). Cross-cultural differences in physical aggression between partners: A social-role analysis. *Personality and social psychology review*, 10(2), 133-153.
- Arrindell, W. A., Van Nieuwenhuizen, C. & Luteijn, F. (2001). Chronic psychiatric status and satisfaction with life. *Personality and individual differences*, 31(2), 145-155.
- Baughman, H. M., Jonason, P. K., Veselka, L. & Vernon, P. A. (2014). Four shades of sexual fantasies linked to the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 67, 47-51.
- Ben-Ari, A. & Lavee, Y. (2007). Dyadic closeness in marriage: From the inside story to a conceptual model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(5), 627-644.
- Berryessa, C. & Goodspeed, T. (2019). The brain of Dexter Morgan: The science of psychopathy in Showtime's season 8 of Dexter. *American journal of criminal justice*, 44(6), 962-978.
- Boria, A. (2017). *Predictors of women's attraction to Dark Triad traits* (Doctoral dissertation).
- Brazil, K. J. & Forth, A. E. (2020). Psychopathy and the induction of desire: Formulating and testing an evolutionary hypothesis. *Evolutionary Psychological Science*, 6(1), 64-81.
- Brewer, G. & Abell, L. (2015). Machiavellianism and sexual behavior: Motivations, deception and infidelity. *Personality and Individual Differences*, 74, 186-191.

- Brewer, G., Hunt, D., James, G. & Abell, L. (2015). Dark Triad traits, infidelity and romantic revenge. *Personality and Individual Differences*, 83, 122-127.
- Bonn, S. (2014). *Why We Love Serial Killers: The Curious Appeal of the World's Most Savage Murderers*. Skyhorse.
- Calhoon, R. P. (1969). Niccolo Machiavelli and the twentieth century administrator. *Academy of management Journal*, 12(2), 205-212.
- Caligor, E., Levy, K. N. & Yeomans, F. E. (2015). Narcissistic personality disorder: diagnostic and clinical challenges. *American Journal of Psychiatry*, 172(5), 415-422.
- Campbell, W. K. & Foster, C. A. (2002). Narcissism and commitment in romantic relationships: An investment model analysis. *Personality and social psychology bulletin*, 28(4), 484-495.
- Clemente, M. & Espinosa, P. (2021). Revenge in Couple Relationships and Their Relation to the Dark Triad. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(14), 7653.
- Clyman, J. (2014). A Cinematic Case Study in Narcissism. *PsycCRITIQUES*, 59(23).
- Coker, A. L., Smith, P. H., Bethea, L., King, M. R. & McKeown, R. E. (2000). Physical health consequences of physical and psychological intimate partner violence. *Archives of family medicine*, 9(5), 451.
- Collins, W. A. & Sroufe, L. A. (1999). Capacity for intimate relationships: A developmental construction. *The development of romantic relationships in adolescence*, 125-147.
- Crysel, L. C., Crosier, B. S. & Webster, G. D. (2013). The Dark Triad and risk behavior. *Personality and individual differences*, 54(1), 35-40.
- Davis, K. E. & Latty-Mann, H. (1987). Love styles and relationship quality: A contribution to validation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 4(4), 409-428.
- Duggan, P. (2008). The Conflict Between Aestheticism and Morality in Oscar Wilde's *The Picture of Dorian Gray*. *WR: Journal of the Arts & Sciences Writing Program*, 1(1), 2009.

- Egan, V. & Angus, S. (2004). Is social dominance a sex-specific strategy for infidelity? *Personality and Individual Differences*, 36(3), 575-586.
- Firestone. (2013, April 29). *In a Relationship with a Narcissist? A Guide to Narcissistic Relationships*. PsychAlive. <https://www.psychalive.org/narcissistic-relationships/>
- Forsyth, D. R., Banks, G. C. & McDaniel, M. A. (2012). A meta-analysis of the Dark Triad and work behavior: a social exchange perspective. *Journal of applied psychology*, 97(3), 557.
- Goldsmith (2020). [Www.psychologytoday.com](https://www.psychologytoday.com/us/blog/emotional-fitness/202001/keep-your-relationship-being-gone-the-wind). Retrieved July 3, 2022, from <https://www.psychologytoday.com/us/blog/emotional-fitness/202001/keep-your-relationship-being-gone-the-wind>
- Goldstein, J. H. (Ed.). (1998). *Why we watch: The attractions of violent entertainment*. Oxford University Press on Demand.
- Greenberg, E. (2015). Chapter thirty-two | love, admiration, or safety: a system of gestalt diagnosis. *Global Perspectives on Research, Theory, and Practice: A Decade of Gestalt!*, 365.
- Gurtman, M. B. (1992). Trust, distrust, and interpersonal problems: a circumplex analysis. *Journal of personality and social psychology*, 62(6), 989.
- Harris, G. T., Rice, M. E., Hilton, N. Z., Lalumiere, M. L. & Quinsey, V. L. (2007). Coercive and precocious sexuality as a fundamental aspect of psychopathy. *Journal of personality disorders*, 21(1), 1-27.
- Henschel, C. (2014). The effects of parenting style on the development of narcissism. *Behavioral Health*, 1(1), 1-8.
- Hersh, K. & Gray-Little, B. (1998). Psychopathic traits and attitudes associated with self-reported sexual aggression in college men. *Journal of Interpersonal violence*, 13(4), 456-471.
- Holtzman, N. S. & Strube, M. J. (2013). People with dark personalities tend to create a physically attractive veneer. *Social Psychological and Personality Science*, 4(4), 461-467.

- Hesse, M. (2009). Portrayal of psychopathy in the movies. *International Review of Psychiatry*, 21(3), 207-212.
- Jaffe, E. (2011). The complicated psychology of revenge. *APS Observer*, 24(8).
- Jakobwitz, S. & Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40(2), 331-339.
- Jonason, P. K., Baughman, H. M., Carter, G. L. & Parker, P. (2015). Dorian Gray without his portrait: Psychological, social, and physical health costs associated with the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 78, 5-13.
- Jonason, P. K. & Buss, D. M. (2012). Avoiding entangling commitments: Tactics for implementing a short-term mating strategy. *Personality and Individual Differences*, 52(5), 606-610.
- Jonason, P. K. & Kavanagh, P. (2010). The dark side of love: Love styles and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 49(6), 606-610
- Jonason, P. K., Luevano, V. X. & Adams, H. M. (2012). How the Dark Triad traits predict relationship choices. *Personality and Individual Differences*, 53(3), 180-184.
- Jonason, P. K., Lyons, M., Baughman, H. M. & Vernon, P. A. (2014). What a tangled web we weave: The Dark Triad traits and deception. *Personality and Individual Differences*, 70, 117-119.
- Jonason, P. K. & Schmitt, D. P. (2012). What have you done for me lately? Friendship-selection in the shadow of the Dark Triad traits. *Evolutionary Psychology*, 10(3), 147470491201000303.
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D. & Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European journal of personality*, 23(1), 5-18.
- Jonason, P. K., Webster, G. D., Schmitt, D. P., Li, N. P. & Crysel, L. (2012). The antihero in popular culture: Life history theory and the dark triad personality traits. *Review of General Psychology*, 16(2), 192-199.
- Jones, D. N. & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28-41.

- Jones, D. N. & Weiser, D. A. (2014). Differential infidelity patterns among the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 57, 20-24.
- Joubert, M. (2012). The Narcissistic Entrapment of Scarlett O'Hara. *영어영문학* 21, 25(3), 201-222.
- Karpman, B. (1941). On the need of separating psychopathy into two distinct clinical types: the symptomatic and the idiopathic. *Journal of Criminal Psychopathology*.
- Kennedy, K. (2019). Personality and Serial Killers in Popular Culture.
- Koladich, S. J. & Atkinson, B. E. (2016). The dark triad and relationship preferences: A replication and extension. *Personality and Individual Differences*, 94, 253-255.
- Lancer, D. (2014) Mental Health & Relationships: Can a Narcissist Love?
- Láng, A. & Lénárd, K. (2015). The relation between memories of childhood psychological maltreatment and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 77, 81-85.
- Lange, J., Crusius, J. & Hagemeyer, B. (2016). The evil queen's dilemma: Linking narcissistic admiration and rivalry to benign and malicious envy. *European Journal of Personality*, 30(2), 168-188.
- Larsen, R. J., Buss, D. M., Wismeijer, A., Song, J. & Van den Berg, S. (2005). Personality psychology: Domains of knowledge about human nature.
- Lee, J. A. (1973). *Colours of love: An exploration of the ways of loving*. New Press.
- Lee, J. A. (1977). A typology of styles of loving. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 3(2), 173-182.
- Leistedt, S. J. & Linkowski, P. (2014). Psychopathy and the cinema: fact or fiction? *Journal of forensic sciences*, 59(1), 167-174.

- Martens, W. H. (2000). Antisocial and psychopathic personality disorders: Causes, course, and remission—A review article. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 44(4), 406-430.
- Mashek, D. J. & Aron, A. (Eds.). (2004). *Handbook of closeness and intimacy*. Psychology Press.
- McHoskey, J. W. (2001). Machiavellianism and sexuality: On the moderating role of biological sex. *Personality and individual differences*, 31(5), 779-789.
- McHoskey, J. W., Worzel, W. & Szyarto, C. (1998). Machiavellianism and psychopathy. *Journal of personality and social psychology*, 74(1), 192.
- Miller, J. D., Gaughan, E. T. & Pryor, L. R. (2008). The Levenson Self-Report Psychopathy Scale: An examination of the personality traits and disorders associated with the LSRP factors. *Assessment*, 15(4), 450-463.
- Miller, J. D., Gaughan, E. T., Pryor, L. R., Kamen, C. & Campbell, W. K. (2009). Is research using the narcissistic personality inventory relevant for understanding narcissistic personality disorder? *Journal of Research in Personality*, 43(3), 482-488.
- Miller, J. D., Widiger, T. A. & Campbell, W. K. (2010). Narcissistic personality disorder and the DSM-V. *Journal of Abnormal Psychology*, 119(4), 640.
- Miller, R. (2014). *Intimate relationships*. McGraw-Hill Higher Education.
- Morf, C. C. & Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological inquiry*, 12(4), 177-196.
- Paulhus, D. L. & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.
- Raskin, R. N. & Hall, C. S. (1979). A narcissistic personality inventory. *Psychological reports*.
- Rauthmann, J. F. & Kolar, G. P. (2013). The perceived attractiveness and traits of the Dark Triad: Narcissists are perceived as hot, Machiavellians and psychopaths not. *Personality and Individual Differences*, 54(5), 582-586.

- Reis, H. T. (2018). Intimacy as an interpersonal process. In *Relationships, Well-Being and Behaviour* (pp. 113-143). Routledge.
- Robinson, B. A. B. (2013). *Dexter in Love* (Doctoral dissertation, Faculty of Graduate Studies and Research, University of Regina).
- Rogers, R. (2016). A Monster We Love: Dexter's Reproductive Futures. *International Journal of Media Culture and Literature*, 2(3), 1-18.
- Ronningstam, E. & Gabbard, G. O. (2005). Narcissistic personality disorder. *Personality disorders*, 277-327.
- Savard, C., Brassard, A., Lussier, Y. & Sabourin, S. (2015). Subclinical psychopathic traits and romantic attachment in community couples: A dyadic approach. *Personality and Individual Differences*, 72, 128-134.
- Savard, C., Sabourin, S. & Lussier, Y. (2006). Male sub-threshold psychopathic traits and couple distress. *Personality and individual differences*, 40(5), 931-942.
- Shaver, P. & Hazan, C. (1987). Being lonely, falling in love. *Journal of Social Behavior and Personality*, 2(2), 105.
- Snyder, G. K., Smith, C. V., Øverup, C. S., Paul, A. L. & Davis, T. M. (2019). Characters we love to hate: Perceptions of dark triad characters in media. *Psychology of popular media culture*, 8(4), 420.
- Sorokowski, P., Sorokowska, A., Karwowski, M., Groyecka, A., Aavik, T., Akello, G., ... & Sternberg, R. J. (2021). Universality of the triangular theory of love: Adaptation and psychometric properties of the Triangular Love Scale in 25 countries. *The Journal of Sex Research*, 58(1), 106-115.
- Spielberger, C. D., Butcher, J. N. & Spielberger, C. D. (2013). *Advances in Personality Assessment: Volume 5*. Routledge.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, 93(2), 119.

Williams, K. M. & Paulhus, D. L. (2004). Factor structure of the Self-Report Psychopathy scale (SRP-II) in non-forensic samples. *Personality and Individual Differences*, 37(4), 765-778.